



# Utvärdering av statsbidrag för ökad jämlighet

Rapport: 478

Publikationen finns att ladda ner som  
kostnadsfri pdf från Skolverkets webbplats:  
[www.skolverket.se/publikationer](http://www.skolverket.se/publikationer)

ISSN: 1103-2421  
ISRN: SKOLV-R-478-SE

Skolverket, Stockholm 2019

Sammanfattande slutsatser.....	2
Statsbidraget har bred spridning.....	2
Enskilda huvudmän och huvudmän med små bidragsramar begär i mindre utsträckning ut statsbidraget.....	3
Den breda ansatsen har varit uppskattad.....	3
Huvudmännen utgår ifrån en plan.....	3
Huvudmännen fördelar medel på olika sätt.....	4
Huvudmännen uppskattar Skolverkets förslag på insatser.....	4
Statsbidraget har främst använts till lönekostnader.....	4
Stora likheter med statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling.....	5
1  Inledning.....	6
2  Syfte och frågeställningar.....	7
Metod.....	7
3  Beskrivning av statsbidraget.....	8
Målgrupp.....	8
Insatser som statsbidraget kan användas till.....	9
Fördelning och omfördelning.....	11
4  Fördelningen av statsbidraget.....	12
Vilka har varit kvalificerade att rekvidera statsbidraget.....	12
Vilka har rekviderat statsbidraget?.....	14
Geografisk spridning.....	16
Huvudmän som inte rekviderat statsbidraget.....	19
Redovisning av bidragsomgången 2017.....	21
5  Hur har huvudmännen använt statsbidraget.....	22
Huvudmännen är positiva till det breda syftet.....	22
Huvudmännen uppskattar Skolverkets förslag på insatser.....	23
Huvudmännen fördelar bidraget mellan skolenheter på olika sätt.....	24
Vilken typ och inriktning är det på insatserna?.....	26
Använder huvudmännen bidraget till tillfälliga eller långsiktiga insatser?.....	30
Jämförelse med statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling.....	31

## Sammanfattande slutsatser

Skolverket har utvärderat statsbidraget för ökad jämlikhet som har funnits under åren 2017 och 2018. Statsbidraget riktar sig till huvudmän för grundskolor och lämnas för insatser för att öka andelen elever som når behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan. De 50 procent av huvudmännen som har de sämsta socioekonomiska förutsättningarna kan begära ut (rekvirera) medel utifrån en given bidragsram. Bidragsramarna beräknas utifrån elevantal och ett indexvärde som tar hänsyn till socioekonomiska förutsättningar.

Syftet med utvärderingen är att ge kunskap om hur fördelningen av statsbidraget mellan huvudmän och inom huvudmän ser ut, hur bidraget används samt hur huvudmännen uppfattar statsbidragets konstruktion utifrån målet om att öka andelen elever som når behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan.

### Statsbidraget har bred spridning

Utvärderingen visar att en stor andel av de huvudmän som var berättigade till statsbidraget har begärt ut det. Utfallet för bidragsomgången för 2017 visar att cirka 87 procent av de 406 huvudmän som tilldelats en bidragsram har begärt ut bidraget. För bidragsomgång 2018 var det 431 huvudmän som tilldelades en bidragsram, och andelen som begärde ut statsbidraget var cirka 83 procent. Det tyder på att bidraget blivit känt hos huvudmännen, trots att information om bidraget för bidragsomgång 2017 kom nära in på bidragsomgångens början. Dessutom tycks de huvudmän som var kvalificerade för att söka bidraget ha sett behov utifrån bidragets syfte. Huvudmännen som begärt ut statsbidraget samlar tillsammans 99 procent av alla elever hos huvudmän som var berättigade att begära ut bidraget. Det är en hög andel sett till andra statsbidrag som Skolverket administrerar.

Kommunala huvudmän har i genomsnitt tilldelats ett större belopp än enskilda huvudmän. Ungefär 60 procent av de huvudmän som fått en bidragsram båda bidragsomgångarna har varit kommuner. Av de 500 miljoner kronor per bidragsomgång som funnits att fördela har ungefär 480 miljoner gått till de kommunala huvudmännens bidragsramar båda åren. Detta beror främst på att kommunerna samlar en större andel av eleverna i grundskolan.

Huvudmännen i storstadslänen har fått ta emot störst andel av det totala utbetalda beloppet (lite drygt 47 procent). Flest huvudmän (drygt 40 procent) som haft möjlighet att rekquirera statsbidraget ligger inom kommungruppen ”Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner”. Andelen huvudmän som begärt ut statsbidraget är även störst inom denna grupp, då 9 av 10 huvudmän inom denna grupp rekquirerat statsbidraget. Andelen huvudmän inom gruppen ”Storstäder och storstadsnära kommuner” som begärt ut statsbidraget är något mindre (ungefär 8 av 10). En förklaring till detta skulle kunna vara att andelen enskilda huvudmän, som i något mindre utsträckning begärt ut statsbidraget, är relativt stor inom denna grupp.

## Enskilda huvudmän och huvudmän med små bidragsramar begär i mindre utsträckning ut statsbidraget

Så gott som alla kommunala huvudmän som fått en bidragsram rekviderade bidraget för båda bidragsomgångarna. Andelen av de enskilda huvudmän som fått en bidragsram och som har begärt ut statsbidraget är något mindre i båda omgångarna. Bidragsomgång 2017 begärde ungefär 67 procent av dessa huvudmän ut statsbidraget. Motsvarande andel för bidragsomgång 2018 var cirka 61 procent.

Huvudmän som tilldelats en bidragsram som understeg 50 000 kronor för bidragsomgång 2017 har begärt ut statsbidraget i betydligt mindre utsträckning. Sett till antal så hade 41 av de totalt 53 huvudmän som inte rekviderade statsbidraget en bidragsram under 50 000 kronor bidragsomgången 2017. För bidragsomgången 2018 hade 52 av 73 huvudmän som inte begärde ut bidraget en bidragsram under 50 000 kronor. Den bilden stämmer överens med utvärderingar av andra statsbidrag, till exempel utvärderingen av statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling, utvärderingen av lågstadiesatsningen och utvärderingen av statsbidrag för mindre barngrupper i förskolan.

## Den breda ansatsen har varit uppskattad

De intervjuade huvudmännen är positiva till att man har haft stor frihet att använda statsbidraget till olika insatser. Bidraget uppfattas ha möjliggjort att de kunnat utgå från sina lokala behov när insatserna planerats.

Några huvudmän menar att den breda ansatsen medför att man inte behöver anpassa sin planering efter statsbidraget. Det kan annars enligt de intervjuade vara en risk vid mer avgränsade statsbidrag. Istället kan man utgå ifrån de utmaningar man identifierat i verksamheten. Att huvudmännen haft stor frihet i val av insatser är en trolig förklaring till att en stor andel av huvudmännen valt att begära ut bidraget.

Samtidigt påpekar många huvudmän att den breda ansatsen i statsbidraget kräver att man har ett medvetet och systematiskt kvalitetsarbete innan man rekviderar medel. Annars riskerar man att genomföra insatser som inte svarar mot de faktiska behoven och statsbidragets syfte.

## Huvudmännen utgår ifrån en plan

I intervjuer framkommer att de flesta huvudmän har identifierat behov inom ramen för sitt systematiska kvalitetsarbete och att de har haft en plan för hur de ska använda statsbidraget. Insatserna i planen utgår ofta ifrån de identifierade behoven. Statsbidraget anses ha passat väl in med den ordinarie planeringen. I en del fall har huvudmännen fortsatt eller förstärkt tidigare satsningar.

Några av huvudmännen anger dock att det varit ont om tid från att information om statsbidraget kom till att man kunde begära ut bidraget. Det har försvårat planeringen av insatserna. En del huvudmän efterfrågar även mer tydlighet om vad redovisningen ska innehålla och vilka insatser som är godkända. Liknande

önskemål har även förts fram i utvärderingen av statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling. Vissa huvudmän uppger även att de gärna hade tagit del av hur andra huvudmän tänker kring sina insatser.

### **Huvudmännen fördelar medel på olika sätt**

I intervjuerna framgår att det finns olika sätt att fördela statsbidraget till skolenheterna. Endast någon enstaka huvudman har använt det skolenhetsindex som Skolverket har skickat ut. En del huvudmän är så pass stora att de redan har ett eget mer lokalt anpassat skolenhetsindex som de utgår ifrån. Andra huvudmän är så pass små att de även utan ett skolenhetsindex vet vilka skolenheter som har störst behov. Några mindre huvudmän uppger även att det ibland inte är någon större skillnad i elevsammansättning bland skolenheterna och att ett skolenhetsindex då blir överflödigt.

### **Huvudmännen uppskattar Skolverkets förslag på insatser**

Inför ansökningarna gav Skolverket icke bindande förslag på insatser som huvudmännen kunde använda statsbidraget till. En majoritet av huvudmännen som intervjuats tycker att det har varit bra att Skolverket tagit fram dessa förslag och man är överlag nöjd med förslagen. Förslagen har i flera fall uppfattats fungera som en bekräftelse på att man tänker rätt kring sina insatser. Flera av huvudmännen menar dock att man i slutändan ändå utgått från sina lokala behov och förutsättningar och att man redan i sitt systematiska kvalitetsarbete har identifierat var behoven finns.

### **Statsbidraget har främst använts till lönekostnader**

Redovisningen av bidragsomgången 2017 visar på en hög nyttjandegrad, då huvudmännen redovisat att de använt ett belopp om totalt 496 miljoner kronor. Detta motsvarar ungefär 99 procent av det totala statsbidraget på 500 miljoner kronor, vilket är en hög nyttjandegrad jämfört med andra statsbidrag.

Ungefär tre fjärdedelar av det totala statsbidraget har enligt huvudmännens redovisning av bidragsomgången 2017 använts till lönekostnader. Statsbidraget har främst använts till insatser i skolan och insatser i klassrummet. Kommunala huvudmän har i högre grad angett att de använt bidraget till insatser hos huvudmannen jämfört med enskilda huvudmän. I intervjuerna framkommer att många av huvudmännen har anställt personal för nya funktioner, till exempel elevkoordinatorer, för att lärarna ska kunna ägna sig mer åt undervisning. I stort sett alla intervjuade huvudmän anger att insatserna mer eller mindre kommer att finnas kvar efter den första bidragsomgången. I en del fall planerar huvudmännen att finansiera insatserna inom sin ordinarie budget. I andra fall planerar man att finansiera insatserna med den andra omgången av statsbidraget för ökad jämlikhet eller på ännu längre sikt med statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling. I intervjuerna framkommer att de insatser som man planerar ska finnas kvar efter statsbidraget främst är personalförstärkningar av olika slag.

## Stora likheter med statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling

Samtliga huvudmän som deltagit i intervjustudien har även beviljats medel från statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling. Även i detta bidrag så uppskattar huvudmännen det stöd som Skolverket erbjuder i planeringen av statsbidragets användning. Många huvudmän uppges ha använt statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling till liknande insatser som i statsbidraget för ökad jämlikhet, men det ges även exempel på att huvudmän använt statsbidraget till sådant som statsbidraget för ökad jämlikhet inte räckte till. Då statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling omfattar en större summa pengar över en längre tid så menar en del av de intervjuade huvudmännen att detta statsbidrag föregåtts av en mer långsiktig och detaljerad planering jämfört med statsbidraget för ökad jämlikhet.

## 1 Inledning

I vårändringsbudgeten 2017 aviserade regeringen att 500 miljoner skulle avsättas för en särskild jämlikhetspeng. Bakgrunden var att de svenska kunskapsresultaten under lång tid hade försvagats. I den senaste PISA-mätningen bröts den negativa trenden, men samtidigt menade regeringen att ojämlikheten ökar. Regeringen menade att om kunskapsresultaten ska fortsätta öka måste ojämlikheten i skolsystemet minska.

För att stödja huvudmän i arbetet med att öka andelen elever med behörighet till gymnasieskolan införde regeringen en särskild jämlikhetspeng, statsbidrag för ökad jämlikhet, som ska fördelas till de 50 procent av huvudmännen som har de sämsta socioekonomiska förutsättningarna.<sup>1</sup> Huvudmännen kan rekvirera medel utifrån en given bidragsram. Bidragsramarna beräknas utifrån elevantal och ett indexvärde som tar hänsyn till socioekonomiska förutsättningar.

Statsbidraget har omfattat två omgångar<sup>2</sup>. I bidragsomgång 2017 beviljade Skolverket bidrag om totalt 500 miljoner kronor. Huvudmännen rekvirerade bidraget mellan den 1 oktober och 6 november 2017. Bidrag som betalades ut för 2017 har fått användas under läsåret 2017/18 till och med den 30 juni 2018 och har redovisats under hösten 2018.

För bidragsomgång 2018 har huvudmännen kunnat rekvirera statsbidraget mellan den 15 april och 15 maj 2018. Även denna omgång uppgick statsbidraget till 500 miljoner kronor. Bidrag som beviljades i denna omgång fick användas under 1 januari till 31 december 2018. Det finns alltså en viss överlappning mellan omgångarna och en skillnad då den första omgången gällde ett läsår medan den andra ett kalenderår. Bidragsomgång 2018 ska redovisas under våren 2019. Enligt regleringsbrevet för 2019 kommer statsbidraget att upphöra efter de två omgångarna.

Regeringen beslutade 2018 om ett annat statsbidrag med liknande utformning som ska stärka likvärdighet och kunskapsutveckling i förskoleklass och grundskola.<sup>3</sup> Det bidraget är mer omfattande men har stora likheter i konstruktion. Därför är denna utvärdering samordnad med utvärderingen av statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling som genomförs parallellt och som ska slutredovisas senast den 14 augusti 2019. Eftersom de två statsbidragen liknar varandra i sin konstruktion har vi sett en möjlighet att skapa synergieffekter genom att låta utvärderingarna undersöka delvis olika frågor men som är relevanta för båda statsbidragen.

---

<sup>1</sup> Förordning (2017:818) om statsbidrag för ökad jämlikhet i grundskolan.

<sup>2</sup> Bidragsomgång 2017 har kunnat användas under läsåret 2017/2018 medan bidragsomgång 2018 har kunnat användas under kalenderåret 2018.

<sup>3</sup> Förordning (2018:49) om statsbidrag för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling



## 2 Syfte och frågeställningar

Syftet med utvärderingen är att ge kunskap om hur fördelningen av statsbidraget mellan huvudmän och inom huvudmän ser ut, vad bidraget har använts till samt hur huvudmännen uppfattar statsbidragets konstruktion utifrån målet om att öka andelen elever som når behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan. Ett kompletterande syfte som tillkommit till följd av att regeringen 2018 beslutat om ett liknande men större bidrag, statsbidrag för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling, är att undersöka hur huvudmännen resonerat kring detta statsbidrag i förhållande till statsbidraget för ökad jämlikhet.

Utvärderingen ska besvara följande frågor:

1. Hur ser fördelningen av statsbidraget ut utifrån hur huvudmännen rekviderat statsbidraget? Vilka skillnader finns utifrån typ av huvudman, geografisk spridning och bidragsramens storlek?
2. Vilka fördelningsprinciper har huvudmännen angett att man använder sig av vid fördelningen av medel? Har man följt Skolverkets skolenhetsindex eller finns det andra fördelningsprinciper?
3. Hur ser huvudmännen på att statsbidraget är ganska brett och kan användas till många olika insatser? Följer huvudmännen Skolverkets förslag på insatser?
4. Hur har huvudmännen analyserat förutsättningar och behov vid beslut om vilka insatser statsbidraget ska användas för? Vad finns det för exempel på insatser som statsbidraget har använts till hos huvudmännen?

### Metod

Frågeställning 1 har besvarats genom att analysera statistik från Skolverkets handläggning gällande huvudmännens rekvisition och redovisning av statsbidraget. Resterande frågeställningar har besvarats genom en intervjustudie och analys av huvudmännens fördelning och användning av statsbidraget.

Geografisk spridning i frågeställning 1 har undersökts genom att analysera hur statsbidraget har fördelats per län samt de olika kommungrupperna, som utgår ifrån SKL:s kommungruppsindelning.

Frågeställningarna 2 – 4 som främst besvaras genom intervjuerna omfattar huvudmän som beviljats statsbidrag bidragsomgång 2017. Detta eftersom dessa huvudmän har deltagit i en hel omgång av statsbidraget samt redovisat hur pengarna har använts.

### *Avgränsningar*

De uppgifter som gäller huvudmännens rekvisition av statsbidrag omfattar både bidragsomgång 2017 och bidragsomgång 2018. Bidragsomgången 2018 ska redovisas under våren 2019, dvs. efter att denna utvärdering ska publiceras. Analysen av statistik gällande huvudmännens redovisning omfattar därmed endast

bidragsomgången 2017. Vid tidpunkten för denna rapport publicering finns alltså inte möjlighet att svara på vad huvudmännen har använt statsbidraget till för bidragsomgången 2018. Vi har avstått från att invänta dessa resultat då vi har bedömt att det finns ett värde i att skyndsamt ta fram en rapport som kan bidra med kunskap inte bara om detta bidrag utan även om statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling där Skolverket har i uppdrag från regeringen att föreslå eventuella förordningsändringar.

#### *Urval till intervjuer*

Urvalet av huvudmän har utgått från huvudmän som rekviderat och redovisat statsbidrag för bidragsomgång 2017. Intervjuer har genomförts med personer som är ansvariga för statsbidraget hos huvudmännen. Vi har genomfört 19 intervjuer varav huvuddelen har varit telefonintervjuer. Urvalet av huvudmän har utgått från maximal variation och består av 13 kommunala huvudmän och 6 enskilda huvudmän. Urval har gjorts utifrån följande faktorer:

- storleken på rekviderat statsbidrag
- vad man i samband med rekvisition angett att statsbidraget ska användas till
- typ av huvudman
- geografisk spridning

### **3 Beskrivning av statsbidraget**

Statsbidraget syftar till att öka andelen elever som når behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan. Bidraget regleras i förordningen (2017:818) om statsbidrag för ökad jämlikhet i grundskolan. Totalt har det funnits 500 miljoner kronor att fördela respektive bidragsomgång.

#### **Målgrupp**

Bidraget får lämnas till huvudmän för grundskolor och ska användas till insatser riktade mot grundskolan för att öka andelen elever som når behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan.

Alla huvudmän som kan ta del av statsbidraget tilldelas en bidragsram som visar en garanterad summa bidrag som respektive huvudman kan begära ut. Enligt 4 § förordningen ska Skolverket besluta om en bidragsram för de 50 procent av huvudmännen med verksamhet i grundskolan som har de sämsta socioekonomiska förutsättningarna. Vidare framgår även att bidragsramen ska fastställas med beaktande av elevernas socioekonomiska bakgrund och elevantalet hos huvudmännen.

I syfte att identifiera de huvudmän som kan ta del av statsbidraget har Skolverket tagit fram en modell som utifrån socioekonomiska variabler skattar sannolikheten för den enskilda eleven att inte nå behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan. Modellen bygger på bakgrundsvariablerna:

- kön
- tid i Sverige
- föräldrars utbildningsnivå
- elevernas födelseland
- moderns respektive faderns födelseland.

Datamaterialet som ligger till grund för modellen är inhämtat från de tre senaste läsåren. Betygsuppgifterna avser årskurs 9 läsåren 13/14, 14/15 och 15/16. Elevstatistiken avser läsåren 14/15, 15/16 och 16/17. I modellen görs beräkningar för samtliga huvudmän som rapporterat in elevstatistik den 15 oktober 2016. För bidragsomgång 2018 används elevstatistiken från 2017.

Indexvärdet är ett sätt att uttrycka andelen elever som inte förväntas nå behörighet till gymnasieskolans nationella program i förhållande till motsvarande andel på riksnivå. Huvudmän med ett högt indexvärde har jämförelsevis ett lågt antal elever som förväntas nå behörighet till ett gymnasieskolans nationella program. Huvudmän med verksamhet i grundskolan rankas därefter utifrån beräknat indexvärde.

Medlen fördelas proportionerligt till de huvudmän som utgör målgruppen och viktas efter huvudmannens socioekonomiska förutsättningar. Vid beräkningen av storleken på bidragsramarna används samma indexvärde som används för att definiera vilka huvudmän som ska erhålla en bidragsram.

### **Socioekonomiskt index på skolenhetsnivå**

På motsvarande sätt som indexvärdet per huvudman beräknats, har Skolverket tagit fram ett indexvärde per skolenhet för de huvudmän som varit kvalificerade att rekquirera statsbidraget. Indexvärdet per skolenhet har därefter skickats ut till representanter för de huvudmän som erhållit en bidragsram.

Som tidigare har nämnts uttrycker indexet andelen elever som inte förväntas nå behörighet till gymnasieskolans nationella program i förhållande till motsvarande andel på riksnivå. Liksom de förslag på insatser som Skolverket har publicerat har indexet inte varit bindande för huvudmännen att använda. Syftet har snarare varit att ge stöd i huvudmännens arbete att identifiera skolenheter med störst behov av insatser.

### **Insatser som statsbidraget kan användas till**

Enligt förordningen får statsbidrag lämnas för insatser för att öka andelen elever som når behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan. Av detta följer att det står huvudmännen relativt fritt att bedöma vilka insatser som är rimliga i den egna verksamheten och att det även är öppet för olika typer av kostnader. Det är även huvudmännen som bestämmer hur fördelningen av bidraget ska göras inom organisationen.

## Skolverkets förslag på insatser

I Skolverkets förberedelsearbete gjordes en konsekvensanalys ur ett huvudmannaperspektiv. Det konstaterades att det var en relativt kort tid från det att huvudmännen fått information om att bidraget fanns och vad det kunde användas till, till dess att de skulle rekquirera medel. Den korta tiden kunde då göra det svårt för huvudmännen att hinna ta fram förslag på insatser och förankra dessa i organisationen.

Skolverket konstaterade även att det kunde finnas en osäkerhet hos huvudmännen om vad statsbidraget fick användas till. Detta skulle dels kunna leda till att huvudmännen avstod från att begära ut bidrag i den utsträckning de velat, dels att de inte vågade använda de pengar de sökt och beviljats av rädsla för att behöva återbetala medlen. Den lösning Skolverket kom fram till var att använda kommunikativa insatser där bidragets breda ansats förtydligades; dvs. att det har givits stort utrymme till varje huvudman att själv avgöra vad som kan anses bidra till att fler elever uppnår behörighet till gymnasieskolans nationella program. Under hösten 2017 anordnade Skolverket även fyra stycken jämlikhetskonferenser där man bland annat informerade huvudmännen om statsbidraget.<sup>4</sup> Utöver det har Skolverket även föreslagit insatser som huvudmännen har kunnat använda bidraget till på Skolverkets webbplats. Så här formulerades förslagen på webbplatsen:

- Insatser hos huvudmannen:
  - Insatser för att öka förståelsen för och förmågan att arbeta med det systematiska kvalitetsarbetet.
  - Insatser för att öka kvaliteten i det förebyggande och hälsofrämjande elevhälsoarbetet.
  - Stöd till organisationen för mottagande av och utbildning för nyanlända och flerspråkiga elever.
  
- Insatser i skolan:
  - Insatser för att öka förståelsen för och förmågan att arbeta med det systematiska kvalitetsarbetet.
  - Insatser för att stärka det pedagogiska ledarskapet och för att driva förbättringsarbete.
  - Insatser för att underlätta elevernas övergång mellan olika skolformer och mellan skola och arbetsliv eller vidare studier.
  
- Insatser i klassrummet:
  - Lärare kan få handledning om kollegialt lärande, uppföljning och utveckling av undervisningen, anpassning och inkludering.

---

<sup>4</sup> På konferenserna nådde Skolverket cirka 120 huvudmän och den information som delgavs var information om statsbidraget, hur man gör för att identifiera behov och insatser i verksamheten samt information om skolutvecklingsinsatser som Skolverket kan erbjuda.

- Lärare kan få kompetensutveckling inom didaktik, exempelvis om kunskapsbedömning, språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt eller ämnesundervisning.
  - Insatser som gör att lärarnas kompetens och tid används till undervisning, till exempel administrativt stöd till lärare, att man inför ett tvåläraarsystem eller förstärker resurserna till elevhälsan.
  - Köpa in läromedel eller andra lärverktyg för att öka kvaliteten i undervisningen.
  - Lärare kan få handledning och utbildning om förhållningsätt och bemötande.
  - Insatser som syftar till att utveckla ledarskapet i klassrummet.
  - Kompetensutveckling för att stärka den specialpedagogiska kompetensen och utveckla elevhälsan.
  - Insatser som skapar bättre förutsättningar för elever att göra väl underbyggda val inför fortsatta studier eller arbetsliv.
- Kompetensutveckling för lärare och skolpersonal
    - Skolverket kan ge stöd inom flera av de områden som nämns ovan, bland annat inom de nationella skolutvecklingsprogrammen.

## Fördelning och omfördelning

De huvudmän som har erhållit en bidragsram får begära ut tilldelade medel genom att skicka in en rekvisition till Skolverket. I rekvisitionen ska huvudmännen ange följande uppgifter:

- Inriktning/nivå för valda insatser
  - Insatser hos huvudmannen
  - Insatser på skolan
  - Insatser klassrummet
  - Kompetensutveckling för lärare och skolpersonal
  - Annat
- Vilka årskurser som får ta del av statsbidraget
- Vilka kostnader och belopp man söker bidrag för, utifrån ett antal fastställda budgetposter:
  - Lönekostnader
  - Utbildning/kompetensutveckling
  - Inköp av teknik och läromedel
  - Övrigt

I bidragsomgången 2017 meddelades huvudmännen beslut om sin bidragsram i augusti 2017. Huvudmännen hade sedan möjlighet att begära ut bidrag mellan den 1 oktober och den 6 november. Bidrag som betalades ut för 2017 har fått användas under läsåret 2017/18 till och med den 30 juni 2018. Redovisningen av bidragsomgången skedde mellan 15 augusti och den 17 september 2018. Vid redovisningen har huvudmännen fått fylla i samma uppgifter som vid rekvisitionen av statsbidraget. För bidragsomgången 2018 meddelades huvudmännen beslut om

sin bidragsram i april 2018. Huvudmännen hade sedan möjlighet att begära ut bidrag mellan den 15 april och den 15 maj. Bidrag som betalades ut för 2018 har fått användas från den 1 januari 2018 till och med den 31 december 2018. Bidragsomgången 2018 ska redovisas under våren 2019.

### **Omfördelning av statsbidraget**

Enligt 6 § statsbidragsförordningen får Skolverket besluta att fördela de medel som inte betalas ut till huvudmän som har rekviderat statsbidrag. Omfördelning får göras även om bidragsramen därmed överskrids. Det innebär att Skolverket kan omfördela de medel som blir över om inte alla huvudmän begär ut hela sin ram. Det innebär också att det är möjligt för huvudmännen att ansöka om att rekquirera ett högre belopp än vad deras bidragsram anger, om de uppskattar ett större behov än vad deras bidragsram tillåter. Skolverket har omfördelat överblivna medel till dessa huvudmän utifrån index.

## **4 Fördelningen av statsbidraget**

I det här kapitlet analyserar vi fördelningen av statsbidraget till huvudmän, med fokus på huvudmannatyp, bidragsramens storlek och geografisk spridning. Analysen utgår ifrån uppgifter från Skolverkets handläggning av beslut om bidragsram, rekvisition och redovisning av bidraget.

### **Vilka har varit kvalificerade att rekquirera statsbidraget**

Enligt 4 § förordningen ska Skolverket besluta om en bidragsram för varje huvudman av de 50 procent som har de sämsta socioekonomiska förutsättningarna av samtliga huvudmän för grundskolor. För bidragsomgången 2017 var det 811 huvudmän som inledningsvis var aktuella att få ta del av statsbidraget.<sup>5</sup> Efter att Skolverket identifierat de 50 procent av huvudmännen med sämst socioekonomiska förutsättningar var det 406 huvudmän som fick en bidragsram och därmed ansågs vara kvalificerade att begära ut statsbidraget för denna bidragsomgång.

För bidragsomgången 2018 var det 862 huvudmän som inledningsvis var aktuella att få ta del av statsbidraget.<sup>6</sup> Efter att Skolverket identifierat de 50 procent med sämst socioekonomiska förutsättningar var det 431 huvudmän som fick en bidragsram för bidragsomgången. En mer detaljerad beskrivning av hur Skolverket

---

<sup>5</sup> Ursprungligen var det 814 huvudmän som fanns med i beräkningen och således var aktuella att ta del av statsbidraget. Tre av dessa huvudmän föll därefter bort på, dels på grund av påbörjad konkurs, dels på grund av fusion med annan huvudman.

<sup>6</sup> Anledningen till varför det är var så många fler huvudmän 2018 jämfört med 2017 beror på ett förändrat ställningstagande gällande huvudmän som inte lämnat in statistik över antal elever. Bidragsomgången 2017 togs inte de konfessionella huvudmännen med i beräkningen, detta eftersom dessa huvudmän inte lämnar in elevstatistik på individnivå på grund av sekretesskäl. Inför bidragsomgången 2018 tog Skolverket dock fram en metod för att hantera dessa och de kunde därför tas med i beräkningen.

identifierade de huvudmän som var kvalificerade att rekquirera samt hur belopp per huvudman beräknades återfinns i bilaga 1.

I tabell 1 nedan framgår antal och andel huvudmän som fick en bidragsram bidragsomgångarna 2017 och 2018 och som var kvalificerade att begära ut statsbidraget.

**Tabell 1. Antal och andel kvalificerade huvudmän bidragsomgångarna 2017 och 2018**

Typ av huvudman	2017		2018	
	Antal	Andel	Antal	Andel
Kommunal	248	61,1%	245	56,8%
Landsting	0	0	1	0,2%
Enskild	158	38,9%	185	42,9%
Totalt	406	100,0%	431	100%

Som framgår i tabell 1 var det 406 huvudmän som tilldelades en bidragsram för bidragsomgången 2017 och 431 för bidragsomgången 2018. För bidragsomgången 2017 var ungefär 61 procent av de huvudmän som var kvalificerade att rekquirera statsbidrag kommunala och knappt 39 procent var enskilda. För 2018 var andelen kommunala knappt 57 procent och andelen enskilda huvudmän knappt 43 procent. Bidragsomgången 2018 var det även ett landsting som var kvalificerade att rekquirera statsbidraget.<sup>7</sup>

I tabell 2 framgår beslutad bidragsram i kronor för de huvudmän som ingick i de första beräkningarna för bidragsomgången 2017. Huvudmännen har grupperats i vissa intervall beroende på beslutad bidragsram. Det vill säga har en huvudman till exempel fått 45 000 kronor hamnar huvudmannen inom intervallet 1–50 000 kronor. Den översta raden, dvs. intervallet 0, anger de 50 procent av huvudmän som inte blev kvalificerade att rekquirera statsbidraget. Här framgår att denna grupp bestod av 42 kommunala och 363 enskilda huvudmän.

---

<sup>7</sup> Landsting får egentligen inte vara huvudman för utbildning i grundskolan. Men enligt 24 § lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) får ett landsting vara huvudman för grundskola för elever med autism eller autismliknande tillstånd och för grundsärskola, om landstinget bedrev obligatorisk särskola vid utgången av juni 2011.

**Tabell 2. Tilldelat belopp inom intervall bidragsomgången 2017**

Intervall huvudmans bidragsram (kr)	Totalt antal huvudmän inom intervall	Antal kommunala huvudmän inom intervall	Antal enskilda huvudmän inom intervall	Kumulativt antal huvudmän
0	405	42	363	405
1 - 50 000	88	0	88	493
50 001 - 500 000	104	38	66	597
500 001 - 2 000 000	149	146	3	746
2 000 001 - 9 000 000	61	60	1	807
9 000 001 - 40 000 000	4	4	0	811

I tabell 2 kan vi bland annat se att det för bidragsomgång 2017 var 88 huvudmän som fick en bidragsram med ett belopp mellan 1 och 50 000 kronor. Samtliga av dessa huvudmän var enskilda. Det lägsta beloppet som en huvudman tilldelades var 2 236 kronor. Även nästa intervall, 50 001–500 000 kronor, innehåller störst andel enskilda huvudmän. Inom detta intervall är 66 av 104 huvudmän enskilda.

De kommunala huvudmännen är mer förekommande inom de tre högsta intervallen. I intervallet 500 001 till 2 000 000 kronor återfinns sammanlagt 149 huvudmän, varav 146 är kommuner. I intervallet 2 000 001–9 000 000 kronor återfinns 61 huvudmän, där alla utom en är en kommunal huvudman. I det högsta intervallet, 9 000 001–40 000 000 kronor, är samtliga huvudmän kommuner.

Sammantaget har de kommunala huvudmännen tilldelats 483 miljoner kronor och de enskilda 17 miljoner kronor av de totalt 500 miljoner kronor som funnits att fördela.

### Vilka har rekviderat statsbidraget?

Av de 406 huvudmän som fick en bidragsram för bidragsomgången 2017 var det 353 huvudmän som begärde ut statsbidraget. Sammanlagt begärde huvudmännen ut statsbidrag om drygt 605 miljoner kronor. Totalt var det 216 huvudmän som rekviderade ett belopp som var högre än det belopp som var avsatt i deras bidragsram.<sup>8</sup> Det visar att det var en hög andel huvudmän (61 procent) som ansåg att de hade större behov än vad deras bidragsram medgav. Samtidigt var det 24 huvudmän som rekviderade ett belopp som understeg deras bidragsram. I många fall verkar dock avrundningar av bidragsramen vara anledningen till detta. Till exempel understeg det begärda beloppet med endast 1 000 kronor i 17 av fallen.

---

<sup>8</sup> Skolverket får enligt 6 § statsbidragsförordningen besluta om att omfördela medel som inte betalas ut. Det innebär också att det är möjligt för huvudmännen att ansöka om att rekquirera ett högre belopp än vad som anges i deras bidragsram. I och med att samtliga huvudmän inte ansökte om att rekquirera statsbidraget för bidragsomgången 2017 hade Skolverket möjlighet att omfördela bidrag till de huvudmän som rekviderade ett belopp som översteg deras bidragsram.



Efter handläggningen av huvudmännens rekvisitioner var det 216 huvudmän som fick ett beslutat belopp som var högre än deras bidragsram. Det var dock enbart 11 av dessa som fick exakt det belopp som de hade begärt. Resterande 209 huvudmän fick ett högre belopp än deras ram men inte så stort belopp som de hade begärt ut.

För bidragsomgången 2018 var det sammanlagt 358 huvudmän som rekvirerade statsbidraget. Sammantaget begärde huvudmännen ut bidrag om knappt 577 miljoner kronor. Sammanlagt var det 200 huvudmän som rekvirerade ett belopp som översteg deras bidragsram, vilket motsvarar knappt 56 procent av samtliga huvudmän som fått en bidragsram. Vidare var det 21 huvudmän som valde att begära ut ett belopp som understeg deras bidragsram. Även detta år verkar det i många fall röra sig om avrundningar av bidragsramen, då beloppet understeg 1 000 kronor i 14 av fallen.

Efter Skolverkets handläggning var det 200 huvudmän som fick ett beslutat belopp som översteg deras bidragsram. Av dessa var det 14 huvudmän som fick exakt det belopp man begärt ut vid rekvisitionen, resterande fick ett lägre belopp än man hade begärt ut.

I tabell 3 nedan framgår antalet och andelen huvudmän som rekvirerade statsbidraget bidragsomgångarna 2017 och 2018 utifrån huvudmannatyp.

**Tabell 3. Huvudmän som rekvirerat statsbidrag bidragsomgångarna 2017 och 2018**

Typ av huvudman	2017			2018		
	Antal kvalificerade att rekvirera	Antal som rekvirerade statsbidraget	Andel av kvalificerade huvudmän som rekvirerade	Antal kvalificerade att rekvirera	Antal som rekvirerade statsbidraget	Andel av kvalificerade huvudmän som rekvirerade
Kommunal	248	247	99,6 %	245	244	99,6 %
Enskild	158	106	67,1 %	185	114	61,6 %
Landsting	0	0	-	1	0	0 %
Totalt	406	353	86,9 %	431	358	83,1 %

I tabell 3 kan vi se att av de huvudmän som fått en bidragsram valde ungefär 87 procent att rekvirera statsbidraget bidragsomgången 2017. Motsvarande andel för bidragsomgången 2018 var 83 procent. För bidragsomgången 2017 är antalet huvudmän som inte begärde ut statsbidraget 53. Motsvarande antal för bidragsomgången 2018 är 73 huvudmän. Vi kan också se att nästan samtliga kvalificerade kommunala huvudmän har rekvirerat statsbidrag båda bidragsomgångarna, då alla utom en kommunal huvudman har rekvirerat statsbidrag både bidragsomgång 2017 och bidragsomgång 2018. Andelen av de kvalificerade enskilda huvudmännen som rekvirerade statsbidraget var 67 procent bidragsomgång 2017 och 62 procent efterföljande år.

I tabell 4 visas antalet huvudmän som rekviderat statsbidraget för bidragsomgången 2017 inom intervall som utgår från beslutad bidragsram.

**Tabell 4. Antal huvudmän som rekviderat statsbidrag bidragsomgång 2017 utifrån storlek på bidragsram**

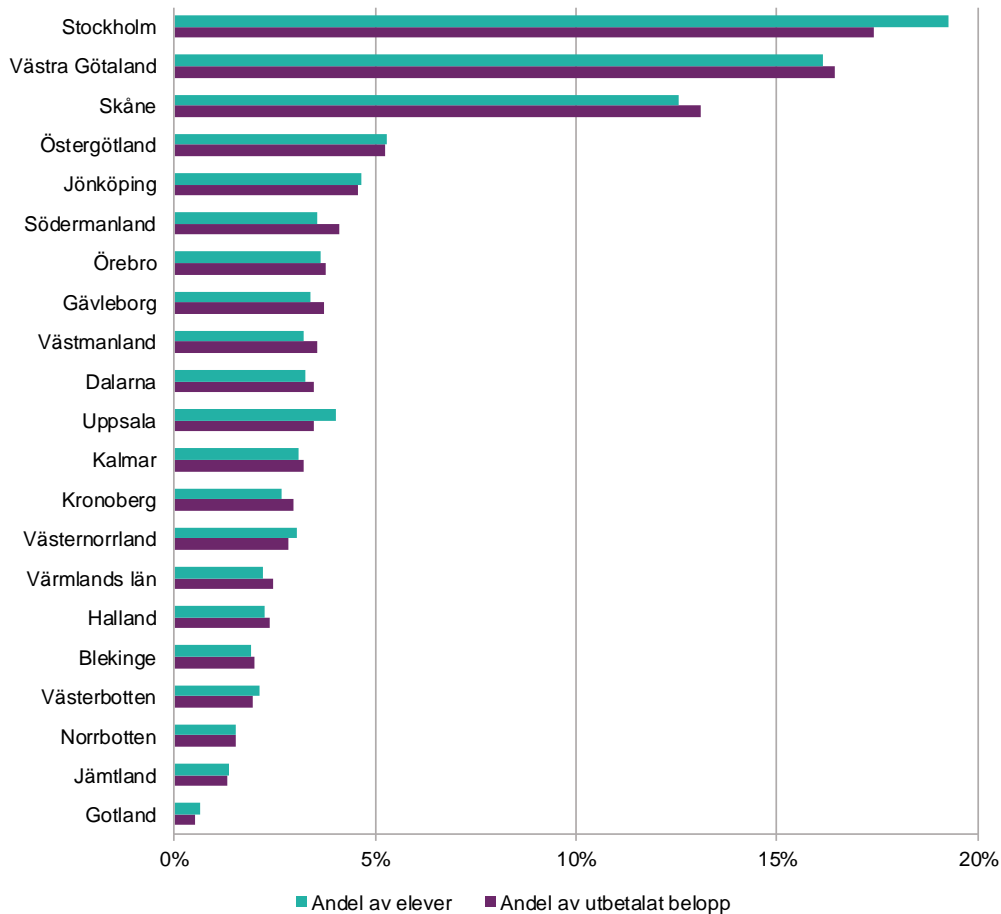
Intervall huvudmans bidragsram (kr)	Totalt antal huvudmän inom intervall som kunde rekvidera bidrag	Totalt antal som rekviderade	Antal kommunala huvudmän	Antal enskilda huvudmän som rekviderade
1 - 50 000	88	47	0	47
50 001 - 500 000	104	92	36	56
500 001 - 2 000 000	149	149	147	2
2 000 001 - 9 000 000	61	61	60	1
9 000 001 - 40 000 000	4	4	4	0
Totalt	406	353	247	107

I tabell 4 kan vi se att det var 47 huvudmän med en bidragsram upp till 50 000 kronor som valde att rekvidera statsbidraget, det motsvarar ungefär 53 procent av samtliga huvudmän inom detta intervall. Det framgår också att samtliga huvudmän inom detta intervall var enskilda huvudmän. Vidare kan vi se att det var 92 av sammanlagt 104 huvudmän som rekviderade statsbidraget inom intervallet 50 001–500 000 kronor, ungefär 60 procent av dessa var enskilda huvudmän. I intervallet 500 001 – 2 000 000 kan vi se att samtliga 149 huvudmän inom intervallet rekviderade statsbidraget, samt att alla utom två är kommunala huvudmän. I intervallet 2 000 001 – 9 000 000 framgår att samtliga 61 huvudmän begärde ut statsbidraget, samt en av dessa är en enskild huvudman. Slutligen kan vi även se att de fyra kommunala huvudmännen inom intervallet 9 000 001–40 000 000 kronor alla rekviderade statsbidraget.

## Geografisk spridning

Av diagram 1 framgår hur pengarna fördelades över länen efter rekvisitionen av statsbidrag bidragsomgången 2017.

Länen med flest elever har även fått störst tilldelning av belopp. Vi kan också se att andel av elever och andel av utbetalat statsbidrag ligger väldigt nära varandra för de flesta länen. Stockholms län utmärker sig genom att ha tilldelats en mindre andel av bidraget i förhållande till andelen elever som återfinns hos de huvudmän som fått en bidragsram i länet. Detta gäller också Östergötlands, Jönköpings, Uppsala, Västernorrland och Västerbottens län, men i mindre utsträckning. Det kan finnas flera tänkbara förklaringar till detta. En orsak kan vara att det finns en större andel huvudmän som tilldelats ett lägre index (dvs. de har en relativt hög skattad andel elever som förväntas nå behörighet till gymnasieskolan) i dessa län.

**Diagram 1. Beslutat belopp för utbetalning per län samt andel elever, bidragsomgång 2017<sup>9</sup>**

Storstadslänen har fått ta del av drygt 47 procent av bidraget. Exkluderas storstadslänen Stockholm, Västra Götaland och Skåne har den norra delen av landet fått ta del av drygt 28 procent och södra delen fått tagit del av 25 procent av bidraget.

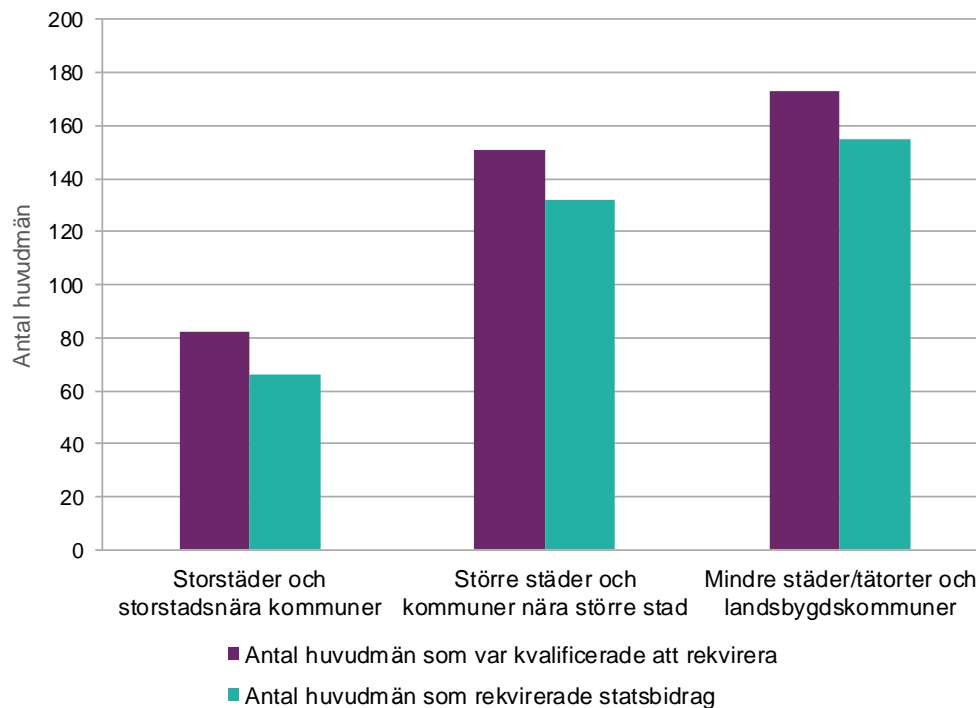
<sup>9</sup> Andelen elever är beräknat utifrån det totala antalet elever hos de huvudmän som fått en bidragsram i respektive län. Tre enskilda huvudmän som har begärt ut medel för bidragsomgången 2017 har skolenheter i flera län. Det går inte att veta exakt vilka skolenheter som dessa huvudmän har valt att fördela statsbidraget till, vilket bidrar till en viss osäkerhet när det kommer till att redovisa geografisk fördelning av statsbidraget.

### Fördelning av statsbidrag utifrån typ av kommun

I diagram 2 nedan har vi tittat närmare på vilka huvudmän som har rekviderat statsbidrag bidragsomgången 2017 utifrån SKL:s indelning av kommungrupper.

Staplarna i diagram 2 visar dels antal huvudmän inom respektive kommungrupp som varit kvalificerade att rekquirera statsbidraget, dels antal huvudmän inom de olika grupperna som rekviderat statsbidraget bidragsomgången 2017.

**Diagram 2. Fördelning av statsbidrag utifrån kommungrupp (antal huvudmän) bidragsomgång 2017<sup>10</sup>**



Flest huvudmän som haft möjlighet att rekquirera statsbidraget finns inom gruppen ”Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner”. Sammanlagt är det 173 huvudmän som fanns inom en denna grupp, vilket motsvarar lite drygt 40 procent av samtliga huvudmän som fått en bidragsram. Av dessa har 155 (cirka 90 procent av samtliga inom gruppen) begärt ut statsbidraget. Antalet som begärt ut bidraget motsvarar ungefär 44 procent av samtliga huvudmän som rekviderat statsbidraget.

Vidare framgår av diagram 2 att antalet huvudmän som varit kvalificerade att begära ut bidraget inom gruppen ”Större städer och kommuner nära större stad”

---

<sup>10</sup> Nio enskilda huvudmän som fått en bidragsram för bidragsomgången 2017 har en eller flera skolenheter som ligger inom en annan typ av kommungrupp än den där huvudmannen är registrerad. Sex av dessa har även rekviderat statsbidraget för detta år. Det går inte att säga exakt vilka skolenheter som dessa huvudmän väljer att fördela bidraget till, vilket bidrar till en viss osäkerhet när det kommer till att redovisa fördelningen av statsbidrag utifrån typ av kommun.

är 151. Av dessa begärde 132 huvudmän ut bidrag, vilket motsvarar ungefär 87 procent.

Inom gruppen ”Storstäder och storstadsnära kommuner” har 82 huvudmän fått en bidragsram. Av dessa var det 66 huvudmän som rekvirerade statsbidraget (cirka 80 procent).

Vid en jämförelse framgår det att andelen huvudmän som begärt ut statsbidraget är relativt stor inom alla tre grupper, men att huvudmännen inom gruppen ”Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner” i något högre grad begär ut statsbidraget. Ungefär 9 av 10 huvudmän inom denna grupp har valt att rekquirera statsbidraget. Andelen huvudmän som begärt ut statsbidraget inom gruppen ”Storstäder och storstadsnära kommuner” är något mindre. En förklaring till detta skulle kunna vara att andelen enskilda huvudmän är relativt stor inom denna grupp (ungefär 74 procent av huvudmännen inom gruppen) och att de enskilda huvudmännen i lägre grad begär ut statsbidrag (se avsnitt nedan).

### Huvudmän som inte rekvirerat statsbidraget

I tabell 3 kunde vi se att det för bidragsomgången 2017 var 53 huvudmän, respektive 73 för bidragsomgången 2018, som hade fått en bidragsram men som inte rekvirerat statsbidraget. Det motsvarar för bidragsomgången 2017 ungefär 13 procent av samtliga huvudmän som erhållit en bidragsram och 17 procent av huvudmännen för 2018. Vi har också sett att en högre andel av de kommunala huvudmännen valde att rekquirera statsbidraget (tabell 3 och 4). Alla utom en av huvudmännen som inte rekvirerade statsbidraget var enskilda. I tabell 5 har vi närmare undersökt de huvudmän som inte rekvirerat statsbidrag respektive omgång utifrån storleken på deras bidragsram.

**Tabell 5. Huvudmän som inte rekvirerat statsbidraget 2017 och 2018**

Intervall bidragsram, kr	2017			2018		
	Totalt antal huvudmän som fått bidragsram inom intervall	Antal huvudmän inom intervall som inte rekvirerade	Andel huvudmän inom intervall som inte rekvirerade	Totalt antal huvudmän som fått bidragsram inom intervall	Antal huvudmän inom intervall som inte rekvirerade	Andel huvudmän inom intervall som inte rekvirerade
<50 000	88	41	47%	90	52	58%
50 000 - 100 000	29	5	17%	32	10	31%
100 000 - 200 000	21	3	14%	40	7	18%
200 000 - 300 000	16	2	13%	20	2	10%
300 000 - 400 000	24	2	8%	24	1	4%
> 400 000	228	0	0%	225	1	0%

I tabell 5 kan vi se att ungefär 47 procent av huvudmännen med en bidragsram under 50 000 kronor valde att inte rekquirera statsbidraget. Medelvärde på bidragsramen för denna grupp av huvudmän uppgick till 18 999 kronor och lägsta beloppet var 2 236 kronor. Jämför vi med motsvarande grupp av huvudmän inom samma intervall och som rekquirerat bidraget uppgick medelvärdet på bidragsramen till 26 702 kronor och det lägsta beloppet var 5 848 kronor. Vidare kan vi se att det var 29 huvudmän med en bidragsram mellan 50 001 och 100 000 kronor som valde att inte rekquirera bidraget, vilket motsvarar ungefär 17 procent av samtliga huvudmän med en bidragsram inom detta intervall. Som framgår av tabellen blir andelen huvudmän som inte har rekquirerat statsbidrag lägre ju högre intervall bidragsramen ligger inom, vi kan t.ex. se att det bara var 2 huvudmän med en bidragsram inom intervallet 300 001 - 400 000 (cirka 8 procent av samtliga inom intervallet) som inte rekquirerade statsbidraget och att samtliga huvudmän med en bidragsram över 400 001 kronor rekquirerade statsbidraget.

Samma mönster är även tydligt när vi tittar på de huvudmän som inte rekquirerade statsbidraget för bidragsomgången 2018. Störst andel huvudmän som inte rekquirerade har en bidragsram under 50 000 kronor även här, inom detta intervall var det 58 procent av huvudmännen som inte begärde ut statsbidraget. Andelen som inte begärt ut statsbidraget minskar därefter i de efterföljande intervallen och följer därmed samma mönster som bidragsomgången 2017. En skillnad mellan omgångarna är dock att det för bidragsomgången 2018 är en huvudman med en bidragsram över 400 001 kronor som inte begärt ut statsbidraget.

Ytterligare en skillnad mellan bidragsomgångarna är antalet huvudmän med en relativt liten bidragsram var fler 2018 jämfört med omgången 2017. Till exempel är antalet huvudmän med en bidragsram under 50 000 kronor 88 för bidragsomgången 2017 och 90 för bidragsomgången 2018. Vidare var det 21 huvudmän som hade en bidragsram inom intervallet 100 001 – 200 000 bidragsomgången 2017, medan motsvarande antal för bidragsomgången 2018 var 40 huvudmän. Antalet huvudmän med en bidragsram över 400 001 kronor är samtidigt högre för bidragsomgång 2017. I och med att huvudmän med mindre bidragsramar i lägre grad begär ut statsbidraget skulle det faktum att det är fler huvudmän med relativt små bidragsramar 2018 jämfört med 2017 kunna vara en delförklaring till att det totalt sett är en lägre andel huvudmän som rekquirerat statsbidraget det senare året jämfört med omgången 2017 (se tabell 3).

#### *Huvudmän som inte begärt ut statsbidraget har i genomsnitt färre elever*

Av de 53 huvudmän som inte rekquirerade statsbidraget för bidragsomgång 2017 var det 41 som hade en bidragsram under 50 000 kronor. Bidragsomgången 2018 var det 52 huvudmän, av totalt 73 som inte begärde statsbidraget, som hade en bidragsram under 50 000 kronor. En stor andel, cirka 77 procent bidragsomgång 2017 och 71 procent bidragsomgången 2018, av huvudmännen som inte rekquirerade statsbidraget hade alltså en relativt låg bidragsram. Ett lägre elevantal ger en lägre bidragsram, och om vi tittar på det totala antalet elever som återfinns hos huvudmännen kan vi se att huvudmännen som inte rekquirerat statsbidraget i genomsnitt är relativt små (se tabell 6 nedan).

**Tabell 6. Antal elever hos huvudmän som inte rekviderat och andelen elever (procent) av samtliga elever hos samtliga huvudmän med en bidragsram**

	2017		2018	
	Antal elever	Andel elever	Antal elever	Andel elever
Huvudmän som inte rekviderat statsbidrag	3 515	0,48%	5 289	0,71%
Huvudmän som rekviderat statsbidrag	723 970	99,52%	741 735	99,29%
Totalt	727 485	100,00%	747 024	100,00%

I tabell 6 har vi tagit fram andelen elever som finns hos huvudmän som inte rekviderat statsbidrag respektive år. Det totala antalet elever utgår ifrån det sammanlagda elevantal hos de huvudmän som erhållit en bidragsram. Även om det var 13 procent av huvudmännen som inte rekviderat medel bidragsomgång 2017, respektive 17 procent bidragsomgången 2018 (se tabell 3), så uppgår andelen elever hos dessa huvudmän endast till ungefär 0,5 procent respektive 0,7 procent av samtliga elever hos de huvudmän som fått en bidragsram. Det beror på att de flesta av huvudmännen som inte begärt ut statsbidraget är små med få elever. I genomsnitt hade dessa huvudmän cirka 66 elever bidragsomgången 2017 och 72 elever bidragsomgången 2018.

### Redovisning av bidragsomgången 2017

Redovisningen av bidragsomgången 2017 skedde mellan den 15 augusti och den 17 september 2018. I redovisningen har huvudmännen bland annat fått ange vilken typ av insatser bidraget har använts till, vilka årskurser som bidraget använts inom samt ange vilka kostnader de använt bidraget till utifrån ett antal angivna kostnadsposter.

Av de 353 huvudmän som beviljades statsbidrag för ökad jämlikhet för bidragsomgången 2017 var det 342 som inkom med en redovisning av hur man använt pengarna. Det var alltså 11 huvudmän som inte inkom med en redovisning.

Vid rekvisitionen beviljade Skolverket bidrag om drygt 500 miljoner kronor. Vid redovisningen har huvudmännen redovisat ett belopp om cirka 496 miljoner kronor, vilket motsvarar cirka 99 procent av det beviljade beloppet. Det är en hög nyttjandegrad jämfört med andra statsbidrag.

Enligt förordningen får Skolverket kräva tillbaka bidrag helt eller delvis om bidraget helt eller delvis inte utnyttjats, om bidraget inte använts för det ändamål det lämnats för eller om huvudmannen inte kommer in med en redovisning till Skolverket. Sammanlagt var det 12 huvudmän som fick återkrav på hela sitt

beviljade belopp. En av dessa huvudmän fick återkrav för att de inkommit med en felaktig redovisning. Resterande 11 huvudmän fick återkrav på grund av de inte inkommit med redovisningen. Vidare var det 21 huvudmän som fick återkrav på en del av det beviljade beloppet, då dessa inte nyttjat hela sitt beviljade statsbidrag. Det totala beloppet som Skolverket återkrävde i samband med redovisningen av bidragsomgången 2017 uppgick till cirka 6 miljoner kronor, varav ungefär 5,2 miljoner kronor gällde huvudmän som inte använt hela sitt beviljade belopp och cirka 800 000 kronor gällde huvudmän som inte inkommit med sin redovisning. Det sammanlagda beloppet om 6 miljoner kronor som återkrävdes motsvarar lite drygt 1 procent av det totala beviljade beloppet.

## 5 Hur har huvudmännen använt statsbidraget

I det här kapitlet analyserar vi hur huvudmännen ser på och har valt att använda statsbidraget, hur de fördelat statsbidraget mellan sina skolenheter och om statsbidraget har använts för tillfälliga eller långsiktiga insatser. Analysen utgår dels från de 19 intervjuer som har gjorts med huvudmän, dels utifrån vad huvudmännen angett i sina redovisningar för bidragsomgången 2017. Vi gör även en jämförelse med statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling.

### Huvudmännen är positiva till det breda syftet

Statsbidraget för ökad jämlikhet ska användas till insatser riktade mot grundskolan för att öka andelen elever som når behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan. Som tidigare nämnts har Skolverket tagit fram ett antal förslag på vilken typ av insatser som huvudmännen kan använda statsbidraget till. Men utformningen av statsbidraget ger huvudmännen en stor frihet att själva välja vilken typ av insatser de vill använda bidraget till. Det är även huvudmännen som bestämmer hur fördelningen av bidraget ska göras inom organisationen, till exempel vilka skolenheter eller årskurser som ska få ta del av bidraget.

I våra intervjuer har huvudmännen fått svara på hur de ser på att statsbidraget är brett och kan användas till många olika insatser. Alla intervjuade huvudmän är positivt inställda till den bredare ansatsen då de menar att den ger huvudmännen större frihet att själva besluta om vilka insatser som ska genomföras och att man kan rikta insatserna utifrån sina behov.

Vid en jämförelse mellan detta breda och andra mer avgränsade statsbidrag menar vissa intervjupersoner att det i de senare fallen finns en risk att man lägger om sin planering och anpassar verksamheten efter vad man kan få statsbidrag för. Att man konstruerar ett behov istället för att utgå från de behov man har. Dessutom menar några av huvudmännen att det är väldigt resurskrävande att hantera flera olika typer av statsbidrag.

I flera fall har behoven identifierats redan tidigare och den breda ansatsen på statsbidraget uppges då ha möjliggjort att man riktat insatserna dit. En av huvudmännen menar även att det ger möjlighet att prova olika insatser för att se vilka som fungerar bäst framåt:



Sedan är det bra att man får testa insatser, att man får det finansierat i början, så att man kan ta beslutet att behålla dom sen (Kommunal huvudman)

Flera av huvudmännen menar samtidigt att den breda ansatsen i statsbidraget kräver att man har ett medvetet och systematiskt kvalitetsarbete innan man rekvirerar medel så att man inte genomför insatser som inte svarar mot faktiska behov och statsbidragets syfte.

Några av huvudmännen hade önskat mer tydlighet i vad som skulle redovisas och vilka insatser som var godkända. En huvudman uttrycker en oro för att man kanske gör saker som sedan inte blir godkända vilket skulle kunna leda till att man blir återbetalningsskyldig. Här tycker huvudmannen att villkoren är bättre i statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling där man behöver ta fram en plan för vilka insatser man planerar.

### Huvudmännen uppskattar Skolverkets förslag på insatser

Huvudmännen fick i intervjustudien även svara på hur man ser på de förslag på insatser som Skolverket tagit fram. En majoritet av dessa huvudmän tycker att det har varit bra att Skolverket tagit fram förslag och man är överlag nöjda med förslagen i sig.

De flesta av huvudmännen tycker att förslagen på insatser varit till hjälp för att se vilka insatser som man kan använda statsbidraget för. Förslagen har i flera fall fungerat som en lathund och bekräftelse på att man tänker rätt kring sina insatser. En huvudman menar att det kan vara svårt att läsa och tolka förordningstexten och då har förslagen hjälpt. Även om de flesta av huvudmännen tycker att förslagen på insatser varit till hjälp så menar flera av huvudmännen att man i slutändan utgått från sina lokala behov och förutsättningar och att de redan i sitt systematiska kvalitetsarbete har identifierat var behoven finns.

Några av huvudmännen uttrycker även i intervjuerna att de gärna hade tagit del av hur andra huvudmän tänker kring sina insatser. En huvudman säger att:

Jag tycker det var jättebra och jag tycker att informationen har varit supertydlig på er hemsida och då känner ju vi att vi ligger väldigt bra på det, så att säga. Att det vi gör är helt i linje med det som ni ger förslag på, så det är oerhört positivt. Sedan hade jag tyckt att det varit bra, utifrån ett, liksom, anordnarperspektiv, då hade jag gärna träffat andra kommunala samordnare, för att prata och dela med sig av goda exempel, utmaningar, hur jobbar ni med detta bidraget? Eller hur jobbar man i andra städer, det hade jag tyckt varit oerhört värdefullt, att lära av varandra. Man upplever sig lite ensam ibland när man jobbar i sin kommun. (Kommunal huvudman)

Flera huvudmän menar dock att det funnits brister i informationen om statsbidraget. Till exempel att det var kort om tid från att information om statsbidraget kom till att man kunde söka det. En huvudman säger att de från början inte visste om de bara kunde använda statsbidraget för hösten 2017 eller för

hela läsåret. En annan huvudman pekar på problemet med att det för bidragsomgång 2017 var läsåret som gällde medan det för bidragsomgång 2018 var kalenderår vilket innebar att det blev en dubbelfinansiering för våren 2018. Några huvudmän lyfter att de inte visste om det skulle bli en fortsättning vilket gjorde det svårt att planera för statsbidraget rent strategiskt.

I intervjuerna framkommer även att det varit svårt att hålla isär statsbidraget för ökad jämlikhet och statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling. Statsbidragen uppfattas som väldigt lika till sin karaktär och kan användas till liknade insatser.

### Huvudmännen fördelar bidraget mellan skolenheter på olika sätt

I intervjuerna framgår att det finns olika sätt att fördela statsbidraget till skolenheterna. Det skolenhetsindex som Skolverket skickat ut är det endast någon enstaka huvudman som använt sig av. Det är främst två anledningar till att inte använda sig av Skolverkets skolenhetsindex som anges i intervjuerna. En första är att huvudmannen är så pass stor att man redan har ett eget mer lokalt anpassat skolenhetsindex som man sedan tidigare utgått ifrån och som man fortsätter att utgå ifrån. En andra är att huvudmannen är så pass liten att man även utan ett skolenhetsindex vet vilka skolenheter som har störst behov. För mindre huvudmän är det även ibland ingen större skillnad i elevsammansättning bland skolenheterna och då blir ett skolenhetsindex överflödigt.

Oavsett om huvudmannen använt sig av skolenhetsindex eller inte så menar huvudmännen i intervjustudien att de har utgått från sina lokala behov och förutsättningar och redan identifierat sina behov i det systematiska kvalitetsarbetet eller andra behovsanalyser. Mycket av planeringen har gjorts på huvudmannanivå där flera funktioner ingått i diskussionen eller som arbetsgrupp. Till exempel har förvaltningschef, ledningsgrupp, utvecklings- och kvalitetsledare, elevhälsa, rektorer och pedagoger ingått för att få en överblick av skolenheternas olika behov och för att insatserna ska ligga i linje med identifierade behov. Det kan exempelvis handla om att huvudmannen centralt tagit fram olika insatser som skolområden och rektorer sedan får välja mellan eller att det redan fanns en plan sedan innan och att man då med statsbidraget kunde förstärka insatserna ytterligare.

I några fall har huvudmännen inte detaljstyr hur statsbidraget ska användas. Hos en av de större huvudmännen med flera skolområden valde till exempel ledningsgruppen ut de 16 skolenheter som hade lägst betyg och där fick rektorerna göra ansökningar till sina grundskolechefer där de beskrev vad de ville genomföra. Sedan var det grundskolecheferna som beslutade och godkände medan det var upp till skolenheterna att genomföra insatserna.

Hos en annan stor huvudman har man utgått från socioekonomiska faktorer i fördelningen, men överlätit åt rektorerna att planera insatser som förväntas leda till ökad måluppfyllelse:

Vi har ju använt det för att försöka öka måluppfyllelsen i vår verksamhet. Vi har ju ett ganska decentraliserat styrsystem vilket innebär att mycket ansvar

ligger på rektorerna i det här fallet och det innebär att vi inte har detaljstyrt på central nivå hur pengarna ska användas utan vi har fördelat pengarna och rektor har detaljplanerat hur pengarna ska användas. Däremot har syftet varit tydligt, att öka måluppfyllelsen. (Kommunal huvudman)

De flesta mindre huvudmän, såväl kommunala som enskilda, anger att fördelningen av bidrag varit relativt enkel då dessa huvudmän ofta har väldigt få skolenheter att fördela statsbidraget mellan. Dessa huvudmän menar att man väl känner till hur behoven hos de olika skolenheterna ser ut vilket gör att det blir enklare att prioritera.

Liknade resultat har lyfts i en rapport från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) där det framgår att det finns kommuner som har uppenbara skäl att tillämpa en socioekonomiskt viktad resursfördelning samtidigt som det finns kommuner som inte har uppenbara skäl att göra det.<sup>11</sup> Drygt fyra av tio kommuner i SKL:s rapport uppger att de inte tillämpar någon socioekonomisk resursfördelningsmodell. Majoriteten av dessa är mindre kommuner eller glesbygdskommuner. Anledningar som anges till att inte tillämpa en sådan modell anges vara att kommunen har få skolenheter utan några påtagliga skillnader i elevsammansättning mellan skolenheterna eller att man använder sig av andra utgångspunkter vid fördelning.

### Årskurser där man använt statsbidraget

I redovisningen av statsbidraget för bidragsomgång 2017 fick huvudmännen ange vilka årskurser som man valt att använda statsbidraget inom. I tabell 7 nedan visas vilka årskurser som huvudmännen i störst grad angav i redovisningen.

**Tabell 7. De årskurser där huvudmännen enligt redovisning använt statsbidraget<sup>12</sup>**

Årskurs	Antal huvudmän	Andel huvudmän
1–9	207	60,5 %
7–9	25	7,3 %
1–6	32	9,4 %

Ungefär 60 procent av huvudmännen har valt att använda statsbidraget i samtliga sina årskurser. Näst vanligast var att använda statsbidraget i årskurs 1–6 och därefter årskurs 7–9. Utöver dessa finns det också ett mindre antal huvudmän som

<sup>11</sup> Sveriges kommuner och landsting (2018) *Socioekonomisk resursfördelning i skola och förskola*

<sup>12</sup> Andelen huvudmän i kolumn 3 i tabellen summerar inte till 100 procent. Detta beror på att ett mindre antal huvudmän har angett att man använt statsbidraget i andra årskurser än de ovan, som till exempel i årskurs 1–3.

angett att man använt det i andra årskursspann än ovan, som till exempel årskurs 5–9 eller årskurs 1–3.

I intervjuerna framkommer olika exempel och tankegångar på vilka årskurser man gör insatser i. Några huvudmän lyfter vikten av insatser i de lägre årskurserna. I dessa fall kan det handla om att man följer upp hur elever, som ännu inte får betyg, ligger till i kunskapsutvecklingen eller att man arbetar med läsluftet bland yngre elever. Andra exempel är att man gör analyser av hur många elever som riskerar att inte nå kunskapskraven eller att man planerar insatserna utifrån meritvärde och gymnasiebehörighet. Här kan det sägas vara två olika perspektiv som framträder av intervjuerna. I ett kortsiktigt perspektiv är insatserna kopplade till betygsresultat i de högre årskurserna. Insatserna görs då med huvudsyfte att så många elever som möjligt ska lyckas uppnå gymnasiebehörighet här och nu. I det mer långsiktiga perspektivet görs insatserna i alla årskurser för att skapa så bra förutsättningar som möjligt för varje årskurs och årskull för att så många elever som möjligt i slutändan ska uppnå gymnasiebehörighet. Utifrån statsbidragets konstruktion är inget av perspektiven mer rätt men det kan vara viktigt att se skillnaden. En huvudman lyfter att de börjat tänka lite annorlunda kring sina analyser av elevernas resultat:

Och sen när det här statsbidraget dök upp så blev det en sådan här aha-känsla, det är ju precis det här som vi har börjat arbeta och då tolkade vi det på två sätt. Delvis är vi ju inte då fel ute, det måste ju finnas ett behov av att man ska jobba så här och man kan ju tycka att det vi gjorde då, varför har man inte gjort det tidigare, men det är ju väldigt mycket man ska göra och fokus låg ju faktiskt mycket på årskurs nio, så vi blev jätteglada att, vi såg det delvis som en bekräftelse, att det är flera som har det här behovet och sen att vi kunde gå till styrelsen och säga, nu vill vi köra och med hjälp av statsbidraget så tror vi att vi kommer att kunna öka tempot, utifrån den ursprungliga planen. (Enskild huvudman)

### Vilken typ och inriktning är det på insatserna?

I redovisningen har huvudmännen bland annat fått ange vilken typ av insatser bidraget har använts till och vilka kostnader de använt bidraget till utifrån ett antal angivna kostnadsposter.

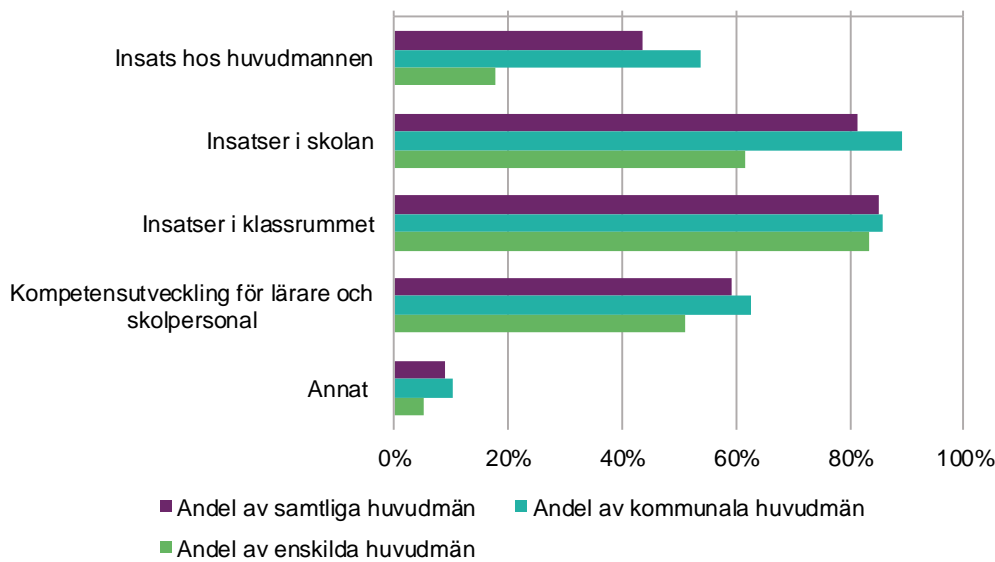
### **Vilken typ av insatser och kostnader anger huvudmännen att de använt bidraget till**

I redovisningen har huvudmännen fått ange vilken typ av insatser som bidraget har använts till utifrån ett antal förutbestämda kategorier:

- Insatser hos huvudmannen
- Insatser i skolan
- Insatser i klassrummet
- Kompetensutveckling för lärare och skolpersonal
- Annat

Kategorierna är samma som i de förslag på insatser som Skolverket tagit fram. I diagram 3 nedan framgår vilka typer av insatser som huvudmännen i redovisningen av bidragsomgången 2017 angett att de har använt bidraget till. Det har varit möjligt att ange mer än en kategori.

**Diagram 3. Vilka typer av insatser huvudmännen angett att de använt statsbidraget till i redovisning av bidragsomgången 2017**



De olika staplarna visar andelen huvudmän, inom respektive grupp, som angett vilken kategori de använt statsbidraget till. I diagrammet kan vi bland annat se att flest huvudmän har använt statsbidraget till insatser i skolan och insatser i klassrummet, vilket framgår av den lila stapeln. 291 huvudmän, cirka 85 procent av samtliga huvudmän som inkommit med en redovisning, har angett att de använt bidraget till insatser i klassrummet och 278 huvudmän, cirka 80 procent, har angett att de använt bidraget till insatser i skolan. Vi kan också se att kommunala huvudmän i högre grad har angett att de använt bidraget till insatser hos huvudmannen jämfört med enskilda huvudmän.

Ungefär en tiondel av huvudmännen har angett att de använt bidraget till kategorin Annat. Några exempel som ges i fritextsvaren kopplad till denna kategori är: Läromedel och digitala hjälpmedel, frukost för elever, simundervisning för elever som riskerar att inte uppnå godkänt i idrott och hälsa, ökad samverkan mellan skola, hem och socialtjänst. Två huvudmän har också satsat på utemiljön för att stimulera till positiva rast- och uteaktiviteter och för att stimulera värdegrundslekar.

Vid redovisningen har huvudmännen även fått fylla i vilka typer av kostnader som de har använt statsbidraget till utifrån ett antal förutbestämda kostnadsposter. I tabell 8 framgår hur huvudmännen har redovisat kostnaderna för statsbidraget bidragsomgången 2017. I syfte att jämföra med hur huvudmännen planerade att

använda statsbidraget har vi i tabellen har vi även lagt till hur huvudmännen i rekvisitionen angav att de skulle använda statsbidraget.

**Tabell 8. Kostnader som huvudmännen har använt statsbidraget till bidragsomgången 2017**

Typ av insats	Totalt belopp enligt rekvisition (kr)	Andel av totalbelopp i rekvisition	Totalt belopp enligt redovisning (kr)	Andel av totalbelopp i redovisning
Utbildning/kompetensutveckling	55 432 037	9,2 %	43 781 876	8,8 %
Lönekostnader	455 637 237	75,3 %	377 181 908	76,0 %
Inköp av teknik och läromedel	77 515 333	12,8 %	66 706 106	13,4 %
Övrigt	16 532 972	2,7 %	8 530 611	1,7 %
Totalt	605 117 578	100 %	496 200 502	100 %

Den första kolumnen visar totalbeloppet inom respektive kategori, den andra kolumnen visar hur stor andel av det sammanlagda beloppet respektive kategori uppgår till. De två första kolumnerna visar vad huvudmännen angav i rekvisitionen, och de övriga två visar vad huvudmännen angett i redovisningen.

Utifrån vad huvudmännen angivit i redovisningen kan vi se att ungefär tre fjärdedelar av det totala beloppet har använts till lönekostnader. Den nästa största kostnadsposten är inköp av teknik och läromedel som totalt uppgår till ungefär 67 miljoner kronor, vilket motsvarar cirka 13 procent av det totala beloppet. Ungefär 44 miljoner kronor, knappt 10 procent, har gått till kostnader för utbildning/kompetensutveckling.

Vid jämförelse med vad huvudmännen angav i rekvisitionen kan vi se att andelen för respektive kategori i mycket hög grad stämmer överens. Detta utgör en indikation på att många huvudmän har kunnat följa sin ursprungliga plan för användning av bidraget.<sup>13</sup> Detta stämmer också överens med den bild som många

---

<sup>13</sup> Det totala beloppet för rekvisitionen uppgår till cirka 605 miljoner kronor, och överstiger därmed det totala beloppet som fanns att rekvirera (500 miljoner kronor). Detta beror på att det har varit möjligt för huvudmännen att begära mer bidrag än vad deras bidragsram tillåter. Skolverket har möjlighet att omfördela de medel som blir över om inte alla huvudmän begär ut sin bidragsram. I rekvisitionen var det en relativt hög andel huvudmän (61 procent) som valde att begära ut mer pengar än vad deras bidragsram angav. Det belopp som huvudmännen har begärt ut inom respektive kategori stämmer därför inte överens med de belopp som de blev beviljade. Därmed går det inte att jämföra beloppen i redovisningen och rekvisitionen för de olika kategorierna, dock kan man jämföra andelen för respektive kategori.

huvudmän gav vid intervjuerna, då många uppgav att de kunnat följa sin ordinarie planering för bidraget.

I tabellen kan vi också se kostnadsposten övrigt i redovisningen uppgår till cirka 8,5 miljoner kronor. I fritextsvaren för denna kostnadspost där huvudmännen får specificera vad som avses nämns bland annat: bussresor och inträden till simhallar, inköp av material till morgonträning och frukost för elever. En huvudman skriver att man använt statsbidraget till uppfräschning av lokaler tillsammans med elever för att öka trygghet och säkerhet. Det ges även exempel på att statsbidraget gått till att utvärdera sin skolomorganisation med syfte att öka integration och jämlikhet. Ett annat exempel är kostnaden för införandet av en helt ny resursfördelningsmodell.

I intervjuerna är det vanligaste svaret att huvudmännen gjort insatser i skolan eller klassrummet. En kommunal huvudman som har en hög andel lärarpersonal men som inte haft lika många personer i ledande funktioner har till exempel använt statsbidraget för att öka det pedagogiska ledarskapet genom att öka antalet skolledare och rektorer. Flera av huvudmännen uppger ha stärkt organisationen med nya personalfunktioner, till exempel elevkoordinatorer, för att avlasta lärarna men även för att vara en kontakt mellan skolan och hemmet. Syftet med de satsningarna är att lärarna ska kunna ägna sig mer åt undervisning.

Andra exempel som huvudmännen tar upp är att man anställt medarbetare för att stötta läsning och språkstödare som stöttar elever som inte pratar svenska.

Det finns även exempel på att man använt statsbidraget till projekt där man jobbat med elevers skolnärvaro och hemmasittare. I ett av projekten anställde man en socionom och en specialpedagog som har gjort djupintervjuer med alla elever med hög frånvaro i kommunen.

När det gäller insatser hos huvudmannen nämner en enskild huvudman att de på huvudmannanivå arbetat mycket med att öka förståelsen och förmågan för att arbeta med det systematiska kvalitetsarbetet och att de tagit fram olika verktyg för att göra detta. Ett exempel som ges är att man tagit fram nyckeltal som man kan följa på skolan.

En annan enskild huvudman menar att statsbidraget i sig bidrar med kompetensutveckling för dem som huvudman; att man blir bättre på att tänka på hur man ska arbeta med ökad jämlikhet mellan huvudmannens skolenheter.

Några av huvudmännen där man tagit emot många nyanlända de senaste åren har lagt delar av statsbidraget på att stärka dessa elevers lärande eller omorganiserat för att möta nya behov.

Vi har ju gjort det ganska enkelt för oss och har lagt alla pengar i en pott och det är ju utifrån vår organisation, hur det ser ut nu. Vi gjorde en stor omorganisation, som är fullt utbyggd nu hösten 2018, det var med tanke på den stora invandringen som var 2015 där vi hade två F-6 skolor där den ena skolan i princip höll på att bli en skola med elever med annat modersmål än svenska. (Kommunal huvudman)

Det ges även några exempel där huvudmannen använt delar av statsbidraget till kompetensutveckling för lärare och skolpersonal. Några exempel som ges på kompetensutveckling är utbildning inom svenska som andraspråk, flerspråkighet och modersmål, utbildning inom kollegialt lärande och fortbildning av fritidspedagoger inom läsning.

### Använder huvudmännen bidraget till tillfälliga eller långsiktiga insatser?

I stort sett alla intervjuade huvudmän anger att insatserna som statsbidraget använts till i någon omfattning kommer att finnas kvar efter den första bidragsomgången. Flera huvudmän lyfter dock att det i slutändan är den ekonomiska situationen som avgör detta på längre sikt. I en del fall uppges att insatserna fortsättningsvis kommer att finansieras inom ordinarie organisation och i andra fall med den andra omgången av statsbidraget för ökad jämlikhet eller på ännu längre sikt statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling. En huvudman menar att:

Ambitionen är ju självklart att göra långvariga insatser men sedan är det ju beroende på hur den långsiktiga ekonomiska situationen ser ut i kommunen. Men man kan ju se en fortsättning i det mer långvariga bidraget kring likvärdighet som jackar i. (Kommunal huvudman)

Av de insatser som planeras att fortgå handlar det i stor utsträckning om personalförstärkningar av olika slag. För insatser på kort sikt, som kompetensutveckling och projekt av olika slag, menar några huvudmän att effekterna av dessa insatser kan ses som långsiktiga.

Några av huvudmännen menar att statsbidragets breda anslag har möjliggjort att de kan fortsätta eller förstärka tidigare satsningar. En av huvudmännen har till exempel deltagit i satsningen Samverkan för bästa skola där förstelärarna frigjordes från andra arbetsuppgifter på 20 procent av sin arbetstid för att gå utbildning inom kollegialt lärande. Genom att använda delar av statsbidraget för ökad jämlikhet kunde de fortsätta denna insats. En annan huvudman, som tidigare fått statsbidrag för läxhjälp men där detta bidrag drastiskt minskade omgången efter, kunde man med statsbidraget för ökad jämlikhet finansiera och fortsätta med satsningen. Ännu en huvudman uppger att de deltar i den riktade insatsen för att förbättra nyanlända elevers lärande och att de där har jobbat mycket med sitt systematiska kvalitetsarbete som nu legat till grund för insatser inom statsbidraget för ökad jämlikhet. Ytterligare ett exempel där en redan pågående insats förstärkts är där en huvudman beskriver:

En del av insatserna, som jag nämnde, är ju insatser som redan erbjöds till skolorna men som vi har kunnat skalat upp med det här statsbidraget, till exempel matematikutvecklarna kunde tidigare arbeta mot 1 eller 2 skolor per termin, medan vi nu kunnat arbeta mot 10 skolor. (Kommunal huvudman)



## Jämförelse med statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling

Under 2018 infördes parallellt ett annat statsbidrag som till sin konstruktion liknar statsbidraget för ökad jämlikhet, nämligen statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling.<sup>14</sup> Det statsbidraget har kunnat användas för kostnader till insatser under perioden 1 juli–31 december 2018 och insatserna ska riktas mot långsiktigt utvecklingsarbete för att stärka likvärdigheten och kunskapsutvecklingen.

Samtliga huvudmän som deltagit i intervjustudien har även beviljats det nya statsbidraget. De båda statsbidragen är till sin konstruktion likartade både vad gäller insatser som statsbidraget kan täcka och den breda ansatsen. Den stora skillnaden är att det nya statsbidraget har ett bredare syfte då det ska stärka likvärdighet och kunskapsutveckling samt omfattar mer pengar och innehåller villkoret att bidraget inte får användas för att sänka de egna kostnaderna för personal i förskoleklassen eller undervisning och elevhälsa i grundskolan. Ett villkor för statsbidraget är även att huvudmannen ska ta fram en plan där det framgår vilka insatser som huvudmannen planerar för den period som bidragsomgången gäller för. Detta bidrag riktas mot alla huvudmän till skillnad mot statsbidraget för ökad jämlikhet som endast riktar sig till 50 procent av huvudmännen. I intervjustudien ställdes därför frågan om man använder statsbidraget för liknande insatser som i statsbidraget för ökad jämlikhet.

I intervjuerna framkommer att flera av huvudmännen använder det nya statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling till liknande insatser som statsbidraget för ökad jämlikhet. Till stor del handlar det om att antingen att bredda eller utöka påbörjade insatser. Men det finns även exempel på att huvudmän använt statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling till sådant som inte statsbidraget för ökad jämlikhet räckte till. En mindre enskild huvudman har använt statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling för att täcka kostnader som uppstår då rektorn ska påbörja rektorsutbildningen vilket är möjligt då detta statsbidrag omfattar en större summa pengar.

Även i samband med statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling så har Skolverket på sin hemsida gett förslag på insatser som huvudmännen kan använda bidraget till och även gått ut med ett index på skolenhetsnivå som uttrycker andelen elever som inte förväntas nå behörighet till gymnasieskolans nationella program i förhållande till motsvarande andel på riksnivå. Ett villkor för statsbidraget är att huvudmannen ska ta fram en plan där det framgår vilka insatser som huvudmannen planerar för den period bidragsomgången gäller för. Precis som i statsbidraget för ökad jämlikhet uppskattar de intervjuade huvudmännen det stöd som Skolverket erbjuder i planeringen av statsbidragets användning och en del av dessa huvudmän ger uttryck för att statsbidraget för likvärdighet och stärkt

---

<sup>14</sup> Förordning (2018:49) om statsbidrag för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling.

kunskapsutveckling föregåtts av mer långsiktig och detaljerad planering hos huvudmännen.

Här rör det sig ju om mer pengar över en längre tid. Om man jämför med statsbidraget för ökad jämlikhet, där vi försökte identifiera vissa skolor och elevgrupper som var i mest behov av stöd just nu, försöker vi med likvärdig skola arbeta mer långsiktigt och på en övergripande nivå och försöka identifiera vilka kompetensutvecklingsinsatser vi behöver införa för t.ex. skolpersonal och rektor för samtliga skolenheter. Vi arbetar även med att stärka kompetensen på flera nivåer i styrkedjan. (Enskild huvudman)

Vidare lyfter två av de större huvudmännen i intervjustudien fram att villkoret om att inte sänka de egna kostnaderna är lite oroande då båda städerna är kraftigt växande. En av dessa säger:

Men vi ser ju också att vi måste vara noggranna med hur vi räknar fram det här golvet, att vi inte minskar kostnaden per elev och vi är en växande stad vilket gör att vi trycker in fler elever hela tiden och det är ju något som gör att kostnaden per elev minskar, när en stad växer, så det gäller att vi har ordning på det så vi ser att det hamnar rätt så vi inte får problem med det här med särskilda skäl om kostnaden skulle minska, hela den diskussionen är ju lite spännande. Det är väl lite det som är ett orosmoln framåt. (Kommunal huvudman)

Några av huvudmännen är även osäkra på om statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling är tänkt att ersätta andra statsbidrag, till exempel lågstadiesatsningen. En huvudman menar att det är positivt att detta bidrag inte får användas för att ersätta de egna kostnaderna då detta gör att skolförvaltningen inte riskerar att få mindre pengar.